

EURÓPAI UNIÓ

A rovat a Külügyminisztérium támogatásával jött létre

A magyar agrártermékek árversenyképessége az EU-piacokon

ORBÁNNÉ DR. NAGY MÁRIA

Az Európai Unióban 1990–98 között a gabonafélék és az olajos növények termelői ára 25–30, a vágóállatoké 10–25 százalékkal mérséklődött. Csupán a cukorrépa, a tej és néhány kertészeti termék ára emelkedett, de az előbbi két árué igen enyhe mértékben. Az euróban mért magyar termelői árak rendkívül nagy ingadozás mellett stagnáltak vagy kissé emelkedtek. A magyar és a közösségi termelői árak az elmúlt 9 évben közeledtek egymáshoz, aminek fő kiváltó oka az unióbeli erőteljes áresés volt. 1998-ban a magyar termelői árak többsége 25–45 százalékkal maradt el a Közösség átlagáraitól, de néhány termék esetében – bárány, vágósertés, vágócsirke, növényi olajos magvak, uborka – már elértük az Unió árszintjét. Az élelmiszerek fogyasztói árai között még jelentősebb a különbség, annak ellenére, hogy 1990–98 között sokkal gyorsabban nőttek az euróban mért magyar élelmiszerárak, mint a nyugat-európaiak. A hozzánk legközelebb álló németországi fogyasztói árak esetében is másfél-kétszeres a távolság. Ez a differencia olyan élelmiszereknél is fennáll, ahol a magyar alapanyag – a sertés, a brojler – ára már elérte az uniós szintet. Másként fogalmazva, az EU viszonylatában a magyar élelmiszerek jóval olcsóbbak, mint a magyar eredetű mezőgazdasági árak.

Bevezető gondolatok az árversenyképesség vizsgálatához

Az Európai Unióhoz történő csatlakozásunk közeledtével mindinkább időszerű annak vizsgálata, hogy a magyar élelmiszer-gazdaság termelői és fogyasztói árai hol helyezkednek el a Közösség áraihoz képest.

A versenyképesség széles körben használt mérőszáma az *árkülönbségek kimutatása* az egyes országok között. Annak ellenére alkalmazzák ezt a módszert, hogy a versenyképesség értelmezésével és mérésével foglalkozó szakirodalomban számos ellenérv fogalmazódik meg az ár-összehasonlításokkal kapcsolatban. A legfőbb ellenvetés az, hogy ez a mérőszám nem képes kimutatni a minőségi különbségeket, valamint a termékhez kapcsolódó esetleges promóciót és szolgáltatásokat.

A. Henriot [1994] – Brécard-ra hivatkozva – kifejti, hogy ha a versenyképességet a relatív árakkal mérjük, akkor általánosan elfogadott, hogy a versenyképesség valamely ország vagy vállalat azon képességét fejezi ki, hogy versenytársainál alacsonyabb árakon

Orbáné Dr. Nagy Mária, az Agrárgazdaság Kutató Intézet tudományos munkatársa.

kínálja eladásra hasonló termékeit. Ha azonban inkább az áron kívüli tényezőket állítjuk előtérbe, akkor valamely ország vagy vállalat versenyképessége nem más, mint azon képessége, hogy a keresletet áron kívüli tényezőkkel elégtíse ki. Henriot rámutat arra, hogy az árversenyképesség értékelése során a minőségi tényezőket csak korlátozottan lehet figyelembe venni. Valamely termék – minőségjavulással összefüggő – egységár-növekedését helytelen lenne a versenyképesség romlásaként értelmezni.

Ebbe a gondolatmenetbe illik bele *B. Abbott – M. Bredahl* [1994] vizsgálata a nemzetközi élelmiszerpiacon megnyilvánuló versenyképességről, melynek konklúziója, hogy minél feldolgozottabb egy termék, annál nagyobb szerepet játszik a versenyképességben az emberi erőforrás, a technológia, az innováció, az infrastruktúra, a termékkarakterisztika, a vállalati stratégia, az inputok minősége, a marketing, a disztribúció és a felsorolást még folytatni lehetne.

Ezek után joggal merülhet fel a kérdés, hogy a versenyképességet miért ár-összehasonlítással vizsgáltuk? Azért, mert úgy véljük, *ismernünk kell azt az árkörnyezetet, amelyben termékeink a piacokon versenyeznek, különösen, ha ehhez a piachoz a jövőben integrálódni akarunk.* Vizsgálatunk adalékkal szolgálhat ahhoz a megválaszolható kérdéshez is, hogy ha a termékek az EU és Magyarország között vámok és export-támogatások nélkül szabadon áramolhatnának, bírnánk-e az export-, illetve az import-versenyt?

Az ár-összehasonlítást vertikum szemléletben, *termelői-felvásárlási és kiskereskedelmi fogyasztói* árak szintjén végeztük. Míg az Európai Unióban a termelői-felvásárlási árak – adott termékkörre, alapvető mezőgazdasági cikkekre – viszonylag könnyen hozzáférhetők és jól dokumentáltak, addig a fogyasztói-kiskereskedelmi ákról ez már nem mondható el. E korlát miatt az élelmiszerek fogyasztói árainak vizsgálatakor német, francia és osztrák árakkal dolgoztunk.

A zöldség- és gyümölcsfélék nemzetközi termelői és fogyasztói árszintjeinek összehasonlításakor fokozottan merül fel annak a veszélye, hogy más minőségű, fajtájú termékek árait vetjük össze és ezért a levont következtetések érvényessége kétségessé válik. Ennek ellenére is érdemesnek tartottuk elvégezni a vizsgálatot, mert a magyar kertészeti termékeknek az adott ország piacán kell vagy kellene versenyeznie a más – esetenként jobb, keresettebb fajtájú – árakkal.

A 15 közösségi tagország termelői árait az adott állam termelésével súlyoztuk és ebből számítottuk ki az EU-15 súlyozott termelői átlagárát, amit összevetettünk a magyar termelői árral. A súlyozásra azért volt szükség, mert a *Közösségben egy-egy termék piaci-termelői ára* – még a szabályozott áru termékkörben is – *országoként jelentősen eltér egymástól.* A legkevesebbet és a legtöbbet fizető ország, azaz a minimum és a maximum ár között a legkisebb az eltérés a tej, a repce és a gabonafélék esetében (25–40 százalék) – a zab kivételével, amelynél kétszeres a különbség. A vágóállatoknál 60–100 százalék a differencia, a juhnál még ennél is jóval nagyobb. A zöldség és gyümölcsféléknél pedig 3-4-szeres különbségeket is találunk a legalacsonyabb és a legmagasabb ár között ugyanazon termékre nézve. (Lásd az 1. táblázatot.)

A súlyozott uniós átlagárak rendre alacsonyabbak voltak, mint az egyszerű számtani átlaggal számolt adatok, mivel a domináns termelést adó országok olcsóbban termelnek, és áraik rendszerint alacsonyabbak, mint a többnyire rossz klimatikus viszonyok között fekvő, gyengébb termőképességű kis államok ára.

Az ártendenciák elemzéséhez a magyar forintárakat ECU-re, illetve euróra számítottuk át, hogy az infláció hatását legalább részben kiküszöböljük, bár tisztában vagyunk azzal, hogy a forint felül- vagy alulértékeltiségevel összefüggő kérdéseket ezzel belevittük a számításokba. Ez azonban még mindig kisebb hibának tűnik, mint 20-30 százalékos évi

inflációt magukba foglaló értékekből ártendenciákat vizsgálni. (A termelői ár, a fogyasztói ár és az ECU forintértéke éves változásának indexeit a 2. táblázat tartalmazza.)

1. táblázat

Árkülönbségek az Európai Unió egyes tagországai termelői-eladási áraiban 1998-ban

Megnevezés	Maximum ár / minimum ár, %	Minimum áras ország	Maximum áras ország
Vágómarha	160	Írország	Spanyolország
Vágósertés	205	Dánia	Görögország
Vágócsirke	181	Dánia	Görögország
Tejesbárány	299	Írország	Spanyolország
Pecsenyebárány	262	Anglia	Németország
Tej	125	Anglia	Olaszország
Búza	139	Hollandia	Görögország
Rozs	162	Belgium	Finnország
Árpa	142	Írország	Görögország
Zab	231	Németország	Portugál
Kukorica	145	Ausztria	Görögország
Rizs	137	Görögország	Portugália
Burgonya	317	Ausztria	Görögország
Napraforgómag	164	Ausztria	Görögország
Repcemag	131	Hollandia	Anglia
Cukorrépa	201	Franciaország	Hollandia
Vöröshagyma	365	Spanyolország	Franciaország
Uborka	437	Ausztria	Görögország
Paradicsom	155	Ausztria	Franciaország
Alma	373	Hollandia	Finnország

Forrás: Agrarpreise és 5C EUROSTAT adatai alapján saját számítás.

2. táblázat

Az éves infláció és az ECU forintárfolyamának alakulása 1990–1999 között

Megnevezés	Százalékos változás az előző évhez képest									
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Fogyasztói árváltozás	28,9	35,0	23,0	22,5	18,8	28,2	23,6	18,3	14,3	10,0
Termelői árváltozás	20,9	31,5	11,1	11,0	11,3	28,9	21,8	20,4	11,3	..
ECU, EURÓ értékének változása	14,9	10,5	10,6	5,2	16,1	30,3	17,5	10,3	14,2	4,9
ECU, EURÓ értéke (Ft)	80,43	92,43	102,22	107,49	124,78	162,65	191,15	210,93	240,98	252,77

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv, Magyar Statisztikai Zsebkönyv egyes kötetei, KSH.

Termelői ártendenciák 1990–1998 között

Az Európai Unióban az agrártermékek döntő többségének az ára 1990–98 között kisebb-nagyobb mértékben csökkent. (Lásd a 3. táblázatot.) A gabonafélék esetében volt a legerősebb az áresés, a cereáliák ára ugyanis 9 év alatt viszonylag egyenletes ütemben 25–30 százalékkal mérséklődött. Az ipari növények közül a cukorrépa ára mérsékelten, évi 1 százalékkal emelkedett. A növényi olajoké viszont az 1992. évi csaknem 50 százalékos áresést követően enyhén nőtt, de 1998-ban egyharmaddal alatta maradt az 1990. évi szintnek.

Az állattenyésztési szektorban összességében 6 százaléknyi áresést regisztráltak 9 év alatt, de ezen átlagszám mögött mérséklődés és emelkedés egyaránt megfigyelhető. Az egyes húsfélék termelői ára jelentősen ingadozott, legerősebben a marhac és a juhé. A szarvasmarha ára 1996-ban volt a mélyponton, 1998-ban 10 százalékkal haladta meg az 1990. évi mértéket, a juh ára közel 20 százalékkal volt magasabb 1998-ban 1990-hez képest. A sertés ára viszont 1998-ban volt a legalacsonyabb, 25 százalékkal maradt el az 1990. évi árszinttől. A tej ára 1994. óta mérsékelt ütemben nőtt, és 1998-ban 7 százalékkal haladta meg az 1990. évi értéket.

A kertészeti szektorban a gyümölcsfélék ára – nagy kilengések mellett – 1994 óta emelkedik, és 1998-ban átlagosan közel 30 százalékkal volt magasabb, mint 1990-ben. Ugyanakkor az alma ára nem követte a fenti trendet, mert 1996–98 között alacsonyabb áron kelt el, mint az évtized elején, és a körte ára is nyomott maradt. A zöldségfélék ára is emelkedett, a vizsgálatunkban szereplő hagyma, uborka és paradicsom ára 20–40 százalékkal lett nagyobb 1995–98 között.

Az euróban mért magyar termelői árak rendkívül nagy mértékben ingadoztak az egyes évek között. (Lásd a 3. táblázatot.) 1990-ben meglehetősen magasak voltak az árak (amibe belejászott a forint akkori felülértékelttsége is, lásd a 2. táblázatot). Alig van olyan magyar mezőgazdasági termék, amelynek ára viszonylag egyenletes változást mutatna. Az is megállapítható, hogy a magyar és az EU-árak tendenciája többnyire eltérő irányú. Míg az EU-árak az esetek többségében csökkentek, addig az euróban mért magyar árak stagnáltak vagy kissé emelkedtek. Hangsúlyozzuk azonban, hogy Magyarországon az áringadozás igen erős volt, ami a gabonaféléknél különösen szembetűnő. Mint ismeretes, volt olyan időszak, amikor a búza ára egyik évről a másikra megkétszereződött (1995–96 között), majd 30 és újabb 50 százalékkal zuhant. Némileg csillapítótabb, de hasonló ármozgás jellemezte a többi gabonafélét is.

A gabonafélékhez képest az olajos magvak ára egyenletesebben alakult. 1998-ig meglehetősen erős árerősödés volt regisztrálható, amit 1999-ben jelentős áresés követett. A vizsgált kertészeti termékek többségénél az árkilengések csaknem kiegyenlítették egymást, összességében minimális áremelkedést mutatható ki.

A magyar vágóállatárak a szarvasmarha, a sertés és a brojler esetében – a fluktuáció mellett – enyhe emelkedést mutat 1990–97 között, de 1999-re mindhárom ár a mélypontra zuhant. Viszonylag egyenletesebben és a vágóállatokéhoz mérten gyorsabban emelkedett a tej termelői ára 1990–1999 között.

Az EU mezőgazdasági termelésének alakulása

Mivel számításainkban a Közösség tagországainak árait a termeléssel súlyoztuk, ezért röviden bemutatjuk az EU-beli termelés alakulását.

Az Unió kilencvenes évtizedére vonatkozó mezőgazdasági termeléséről összefoglalóan az alábbi főbb megállapítások tehetők.

3. táblázat

A termelői árak alakulása az Unióban és Magyarországon
(1990 = 100%)

Termékek	Európai Unió		Magyarország ¹		
	1994	1998	1994	1998	1999 ^{2/}
Szarvasmarha	105	88	95	94	85
Sertés	86	75	107	107	86
Baromfi	101	97	112 ^{4/}	103 ^{4/}	92 ^{4/}
Tehéntej	102	102	111	130	133
Búza	89	73	99	85	103
Árpa	91	73	104	76	89
Kukorica	88	78	73	54	56
Cukorrépa	107	109	100	86	92
Olajos magvak	62	63	105 ³	116 ³	103 ³
Alma	93	93	106	107	..
Paradicsom	122	157	164	146	..
Vöröshagyma	125	129	144	108	96
Uborka	95	118	123	101	..

¹ ECU-re, illetve euróra átszámított adatok alapján.

² I–XI. hó.

³ Napraforgómag.

⁴ Vágócsirke.

Forrás: Az Agrarpreise, 5 C EUROSTAT és a Mezőgazdasági és Élelmiszer-ipari Statisztikai Zsebkönyvek, KSH adatai alapján végzett saját számítás.

4. táblázat

Mezőgazdasági termelői árak Magyarországon és az EU-ban 1990–1998
(Euró/100 kg)

Megnevezés	1990	1993	1995	1998
Vágómarha¹				
Magyar ár	93,50	76,01	93,02	87,60
EU-15 átlagár ²	135,69	145,32	130,53	114,81
Vágósertés				
Magyar ár	87,78	82,80	103,41	94,20
EU-15 átlagár	130,16	105,01	115,37	84,47
Vágócsirke				
Magyar ár	67,64	68,19	67,08	69,59
EU-15 átlagár	86,87	83,17	74,43	74,16
Pecsenyebárány				
Magyar ár	–	137,36	202,82	197,96
EU-15 átlagár	–	162,83	186,80	200,47
Tej, 3,7%				
Magyar ár	18,18	18,40	18,74	23,72
EU-15 átlagár	29,17	29,20	30,26	29,22
Búza				
Magyar ár	7,56	8,74	6,72	6,43

EU-15 átlagár	16,33	15,24	13,66	11,46
<i>A 4. táblázat folytatása.</i>				
Megnevezés	1990	1993	1995	1998
Rozs				
Magyar ár	6,65	7,03	5,02	6,01
EU-15 átlagár	15,95	14,38	12,25	10,33
Árpa				
Magyar ár	7,63	7,56	5,67	5,69
EU-15 átlagár	15,53	14,04	13,30	10,69
Zab				
Magyar ár	6,36	7,72	5,45	5,74
EU-15 átlagár	14,91	15,89	12,72	11,08
Kukorica				
Magyar ár	10,73	9,46	7,94	5,81
EU-15 átlagár	18,87	15,99	15,30	12,38
Rizs				
Magyar ár	22,34	17,40	21,15	28,98
EU-15 átlagár	32,80	36,63	33,23	29,22
Cukorrépa				
Magyar ár	23,13	18,79	22,99	19,84
EU-15 átlagár	41,67	40,63	43,62	39,32
Repce				
Magyar ár	–	10,87	16,49	23,46
EU-15 átlagár	–	17,82	18,73	21,77
Napraforgómag				
Magyar ár	–	13,29	19,26	21,74
EU-15 átlagár	–	21,38	21,69	22,13
Burgonya				
Magyar ár	12,99	12,09	20,47	12,28
EU-15 átlagár	13,72	7,83	21,84	14,24
Vöröshagyma				
Magyar ár	11,07	15,07	11,93	11,99
EU-15 átlagár	24,55	23,48	23,49	26,66
Uborka				
Magyar ár	36,89	45,28	29,89	32,21
Paradicsom				
Magyar ár	16,44	23,72	21,21	23,60
EU-15 átlagár	46,26	39,63	39,36	53,90
Alma				
Magyar ár	17,95	17,90	28,96	19,23
EU-15 átlagár	48,24	29,93	37,12	36,83

¹ Fialat marha, tehén B és tehén C árák átlaga az Európai Unióban.

² Itt és a továbbiakban termeléssel súlyozott számtani átlagár.

Forrás: Az Agrarpreise 5 C, EUROSTAT és a KSH-adatok alapján végzett saját számítás.

Csekély kivételtől eltekintve minden ágazatban bővült a termelés 1991–1998 között.

Az állattenyésztési szektorban jelentősen emelkedett a sertéshús és a csirkehús előállítás, az előbbi közel másfélszeresére, az utóbbi egynegyedével bővült.

A marhahústermelés az évtized közepén – részben a BSE-kór miatt – visszaesett, majd újra gyarapodásnak indult, míg a bányahústermelés közel 10 százalékkal csökkent. A tejtermelésben a szoros szabályozás miatt csak minimális emelkedés mutatkozott.

A gabonafélék termelése – a területpihentetési program ellenére – éppen az évtized második felében gyarapodott erősebben, bár gabonafajtánként eltérő ütemben. Leglátványosabban a zab és a kukorica termelése emelkedett (60, illetve 44 százalékkal), az előbbié az EU kibővülése miatt (északi államok), az utóbbié a Németországban és Franciaországban bekövetkezett termelésexpanszió következtében. A búza, a rozs, az árpa és a rizs termelése csillapodottan, 10–25 százalékkal lett nagyobb a vizsgált időszakban.

Az ipari növények termelése alig változott, csupán 1–12 százalékkal lett magasabb.

A kertészeti termékek közül – az évenkénti termésingadozások mellett – csekély mértékben nőtt a paradicsom és a hagyma termelése, míg az almáé és a körtéé erősen ingadozott és az évtized közepén volt a legmagasabb.

Az Unió két legnagyobb termelője – a kertészeti termékek, a bányahús és a sertéshús kivételével – Franciaország és Németország. Harmadikként az Egyesült Királyság vagy Spanyolország zárkózik fel hozzájuk. Spanyolország sertéshústermelésben megelőzi Franciaországot, míg bányahúsból az Egyesült Királyság és Spanyolország termeli a legtöbbet. A zöldség- és gyümölcsstermelés vezető két országa az esetek döntő többségében Olaszország és Spanyolország.

Az EU és Magyarország termelői árainak különbségei 1990–1998 között

A vizsgált 20 mezőgazdasági termék magyar ára – a burgonya kivételével – 1990–98 között minden esetben közeledett az EU-15 átlagos árához. (Lásd a 4. táblázatot.) A közeledés 9 év alatti jellemző mértéke 15–25 százalék közé esik, de vannak olyan termékek, ahol az árrés kisebb mértékben szűkült, így a vágómarha, a cukorrépa és néhány kertészeti termék esetében. Ezzel egy időben a vágósertés 35, az olajos magvak 55–65 százalékkal kerültek közelebb 1998-ra a Közösség árjaihoz. *Az árközeledés kiváltó oka nagyrészt az EU-árak mérséklődése volt, és csak kisebb arányban fakadt a magyar árak (euróban mért) emelkedéséből.*

Az állattenyésztési szektorban a magyar árak 1998-ig 71–99 százalékra közelítették meg az EU-15 átlagárait. A pecsenyebarány magyar ára csaknem megegyezik az uniós árral, a vágósertés és a brojler ára is csupán 5–7 százalékkal marad el attól, míg a legnagyobb különbség – 20–30 százalék – a vágómarha és a tej magyar és unióbeli ára között van.

A gabonafélék magyar árai csak 50–65 százalékra közelítették meg az EU-15 átlagárát. Egyedül a rizs magyar ára került igen közel az uniós árhoz. Az olajos magok magyar és uniós ára közötti rés szűk, a repce magyar ára az 1997–98 évek átlagában meg is haladta az EU-15 árát. Lényeges különbség van viszont a cukorrépaár esetében, mert a magyar ár alig több mint a fele az uniós árnak. A vizsgált kertészeti termékek áaira az évek és az országok közötti nagy ingadozás a jellemző. A zöldségfélék közül a magyar uborka ára már megközelítette az EU szintjét, a többi terméknel viszont ettől jelentősen, azaz több mint 50 százalékkal elmaradnak a hazai árak.

Összefoglalóan a következők állapíthatók meg.

Árarányok Magyarország és az Európai Unió termelői árai között
(Magyar ár/EU ár, százalék)

Termékek	1. változat			2. változat		
	EU-15 (számtani átlag)			EU-15 (termeléssel súlyozva)		
	1990–1991 átlag	1997–1998 átlag	Közeledés mértéke	1990–1991 átlag	1997–1998 átlag	Közeledés mértéke
Vágómarha	61	72	11	62	71	9
Vágósertés	58	82	24	60	95	35
Vágócsirke	75	90	15	77	93	16
Pecsenyebárány ¹	83	97	14	89	99	10
Tej	58	74	16	59	77	18
Lágy búza	39	65	26	41	67	26
Rozs	37	60	23	39	63	24
Árpa	42	65	23	44	66	22
Zab	39	55	16	42	61	19
Kukorica	45	50	5	47	52	15
Rizs	62	96	34	62	96	34
Napraforgó	40	90	50	45	99	54
Repcemag	39	103	64	40	104	64
Cukorrépa	48	50	2	51	58	7
Burgonya	81	67	-14	90	89	-1
Vöröshagyma	45	44	-1	43	48	5
Paradicsom	36	46	12	37	50	13
Uborka ²	73	86	13	-	-	-
Alma	35	45	10	34	53	19

¹ 1992–93 átlag.² Súlyzatlan árakból számítva.

Forrás: Saját számítás.

Az élelmiszerek fogyasztói árainak alakulása az EU-ban és Magyarországon¹
(1990 = 100%)

Élelmiszerek	Franciaország		Németország		Ausztria		Magyarország	
	1994	1998	1994	1998	1994	1998	1994	1998
Marhahús, hátszín	103	102	105	104	..	..	122	126
Sertéshús, comb	..	..	105	109	117	116	112	100
Bontott csirke	93	91	100	102	107	102	123	118
Fogyasztói tej	104	108	102	102	104	95	158	166
Ementáli sajt	96	94	104	104	112	88	136 ²	142 ²
Teavaj, 250 g	96	97	94	96	103	86	144	161
Napraforgó étolaj	..	..	95	96	104	..	127	148
Búzaliszt	89	90	94	94	102	65	156	125
Kristálycukor	..	..	100	103	99	96	142	113
Alma	103	106	93	100	90	91	138	148
Paradicsom	96	101	88	82	91	..	172	150
Vöröshagyma	..	..	108	103	119	127	171	181

¹ Franciaország, Németország és Ausztria árváltozása a nemzeti valutában kifejezett árakból számítva, a magyar árak változása ECU-ben kifejezett ár alapján számítva.² Trappista sajt.

Forrás: Statistisches Jahrbuch über Ernährung Landwirtschaft, und Forsten der BRD 1995, 1998.; Preise und Preisindizes im Ausland 1999. Statistisches Bundesamt, Wiesbaden, 1999; Statistisches Jahrbuch Österreichs 1995–1998.; Zahlen '98 aus Österreichs Land- und Forstwirtschaft 1999.; Magyar Mezőgazdasági és Élelmiszer-ipari Zsebkönyvek, KSH és Statisztikai Havi Közlemények, KSH adataiból végzett saját számítás.

A magyar árak az EU-áraktól legtávolabb a gabonafélék, a cukorrépa és a vizsgált kertészeti termékek esetében vannak, a különbség 35–50 százalék.

A legközelebb áll az EU-árhoz a növényi olajos magvak, a bárány, a vágósertés és a vágócsirke magyar ára, a különbség 0–7 százalék.

A vágómarha, a tej és a burgonya esetében a magyar árak 71–77 százalékra közelítik meg az EU-árat. (Magyarország és az EU közötti árányokat az 5. táblázat mutatja be.)

Az élelmiszer fogyasztói árak tendenciái

A kilencvenes években a fejlett nyugat-európai országokban az élelmiszerek fogyasztói ára átlagosan igen mérsékelten, évente csupán fél-egy százalékkal nőtt. Vannak olyan élelmiszerek is, amelyekért az EU-beli fogyasztóknak 1998-ban kevesebbet kellett fizetniük, mint 1990-ben. Franciaországban a csirke, a vaj, a sajtfélék és a búzaliszt kevesebbe került 1998-ban, mint kilenc évvel korábban, Németországban pedig az étolaj, a vaj, a búzaliszt és a paradicsom ára csökkent a vizsgált időszakban. Ausztriában az Unióhoz történt csatlakozás után három évvel a tejért, sajtfélékért, a lisztért és a cukorért kellett kevesebbet fizetniük a vásárlóknak, mint 1990-ben. (Lásd a 6. táblázatot.)

Nincs olyan élelmiszer, amelynek ára mindhárom EU-tagországban azonos irányban változott volna. Úgy is fogalmazható, hogy az egységes piac nem jelenti azt, hogy az élelmiszerek fogyasztóiár-szintje és -mozgása azonos irányú lenne az egyes tagállamokban.

Magyarországon az ECU-ben mért élelmiszerárak döntő többsége gyorsan emelkedett 1990–98 között, de hozzá kell tennünk, hogy az átalakulás első évében a bolti élelmiszerárak még igen alacsonyok voltak. Mindössze egy termék akad, a sertéscomb, amiért 1998-ban ugyanannyit kellett fizetni, mint 1990-ben.

Az ECU-ben mért áremelkedés viszonylag enyhe volt a húsfélék, a liszt és a cukor esetében (13–16 százalék között), lényegesen erősebb a tej és a tejtermékek, az étolaj és a vizsgált zöldség- és gyümölcsfélék viszonylatában, ahol 50–70 százalék között mozgott. (Lásd a 6 táblázatot.) A nyugat-európai és a magyar fogyasztói árszínvonalak közötti mérséklődés úgy ment végbe, hogy Magyarországon a reáljövedelem fokozatosan csökkent, vagyis a növekvő reálárakat zsugorodó jövedelemből kellett megfizetni.

Vizsgálatainkból kitűnik, hogy a termelői ár változásának tendenciáját – mind Magyarországon, mind Nyugat-Európában – követi ugyan a fogyasztói ár alakulásának irányzata, de jóval kisebb kilengésekkel és enyhébb mértékben. Más szóval, ha az alapanyag ára 10-20 százalékkal visszaesik, a fogyasztói ár csak pár százalékkal mérséklődik vagy (ritkábban) szinten marad. A magyarázat abban rejlik, hogy a termelői ár csak mintegy felerészben határozza meg a fogyasztói ár alakulását. Az 1990. évi USDA-adatok (Mezőgazdasági Minisztérium, USA) szerint a végtermék árából a farmerek részesedése az állattenyésztési termékek esetében 40–46 százalék, a friss és a feldolgozott zöldség- és gyümölcsféléknél 26–28 százalék, a búza értéke pedig a kenyérben mindössze 5 százalék. *A termelői áron kívüli tényezők tehát erőteljesebben befolyásolják a fogyasztói ár alakulását, mint maga a termelői ár.*

A termelői és a fogyasztói árak alakulásának laza kapcsolata arra mutat rá, hogy az agrárpolitikának a végső fogyasztói ár nagyságára csak mérsékelt hatása lehet, hiszen intézményi árakkal (intervenció ár, garantált ár) csupán a termelői árak alakulását tudja befolyásolni. Az értékképzés további folyamataira már csak az általános gazdasági környezet szabályozásával tud hatni.

A magyar és az EU-beli fogyasztói árak közötti különbségek

A magyarországi lényegesen gyorsabb áremelkedés következtében a nyugat-európai és a magyar élelmiszerárak között a különbség kilenc év alatt mérséklődött, de nem tűnt el. (Lásd a 7. táblázatot.) A vizsgált unióbeli országokhoz képest különösen olcsónak mondható Magyarországon a marhahús, a sertéshús, a liszt, a cukor és a vizsgált három kertészeti termék. Legközelebb áll a Közösség áraihoz a sajtfélék, a margarin és a brojler csirke magyar ára, de még ez esetben is 20-30 százaléknyi különbség regisztrálható.

A magyar és az unióbeli fogyasztói árak között minden alapvető élelmiszer esetében lényegesen nagyobbak a különbségek, mint a magyar és az uniós termelői árak között. Még a magyar élelmiszerárakhoz legközelebb álló németországi fogyasztói árak esetében is másfél-kétszeres a távolság, azaz annival többet kell a német fogyasztónak fizetnie ugyanazon élelmiszerért, mint a magyar vásárlóknak.

7. táblázat

A főbb élelmiszerek fogyasztói árainak átlagos arányai Magyarország és az EU között (Magyarország/Franciaország, Németország, Ausztria, százalék)

Élelmiszerek	Franciaország		Németország		Ausztria		3 ország átlaga 1996–98 átlag
	1996–98 átlag	1998	1996–98 átlag	1998	1996–98 átlag	1998	
Marhahús, hátszín	21	21	28	29	31	32	27
Sertéshús, comb	–	–	54	55	48	48	34
Sertéskaraj, csonttal	52	53	47	49	48	48	49
Bratfertig csirke, friss ¹	71	71	73	72	58	59	68
Gépsonka	43	44	34	36	–	–	38
Fogyasztói tej	42	43	53	55	50	52	48
Ementáli sajt	76	84	65	72	65	73	69
Camembert sajt 45%	110	120	80	88	71	77	87
Teavaj	58	63	74	81	61	66	64
Margarin	55	59	96	101	72	75	74
Napraforgó-étolaj	–	–	57	57	–	–	57
Búzaliszt	34	29	47	40	44	38	42
Kristálycukor ²	43	40	53	50	49	47	48
Asztali fehérbor	68	67	34	33	47	47	50
Alma	22	21	23	22	27	26	24
Paradicsom	42	37	43	39	–	–	43
Hagyma	34	38	36	41	40	42	37

¹ Németország: mélyhűtött.

² Franciaország: kockacukor.

Forrás: Saját számítás.

Nincs szoros korreláció a magyar és az uniós termelői árak és fogyasztói árak közötti különbség nagyságában, tehát abban, hogy ahol a magyar termelői ár már elérte az EU-beli termelői árat, ott a megfelelő magyar élelmiszer fogyasztói ára közelebb állna az uniós fogyasztói árhoz és fordítva. Felfedezhető ilyen kapcsolat az egyik oldalon a

csirke, a másik póluson a marhahús esetében, de ez a ritkább. Ellenpélda több is van, így a tojás, a sertéshús az egyik póluson, a sajtfélék, a vaj a másikon.

Ha választ keresünk arra, hogy miért lényegesen nagyobb a magyar és az EU-beli élelmiszerek fogyasztói árai, mint termelői árai közötti különbség, akkor a következő okokat sorolhatjuk fel.

A keresleti korlát az egy főre jutó GDP-ben lévő négy-ötszörös a különbség miatt.

A magyar feldolgozási költségek vélhetően alacsonyabbak, mint a nyugat-európaiak.

Az alapvető élelmiszereket gyártó iparágak közül 1995–98 között nem egy veszteséggel zárt (például a húsipar 1996-ban, baromfiipar 1996–98 között minden évben, a cukoripar 1997–98-ban, a tejipar 1995-ben).

Valószínű, hogy a nagy- és a kiskereskedelmi árres Magyarországon még mindig alacsonyabb, mint Nyugat-Európában.

Azonos elnevezés mögött – legyen az nyersanyag vagy kész ételkészítmény – más minőségű, fajtájú, eltérő szolgáltatást nyújtó (adjusztálás, csomagolás, hűtőlánc stb.) termék húzódik meg. Bármennyire is igyekeztünk a legmélyebb pontig elmenni a termékazonosításban, a különbségeket megszüntetni nem tudtuk. Ezen korlát figyelembe vételével kell kezelni a kutatás eredményeit.

A teljes képhez az is hozzátartozik, hogy Nyugat-Európában általában alacsonyabb az élelmiszerekre kivetett általános forgalmi adó, mint Magyarországon. Németországban az áfa 7 százalékos, Ausztriában 10 százalékos, Franciaországban termékenként változó, 5,5–19 százalékos között mozog (Food Retailing in Europe..., 1996). Magyarországon az élelmiszerek árában az áfa 12 százalékos. Általános forgalmi adó nélkül számolva tehát valamelyest nőne a különbség a magyar és a vizsgált országok élelmiszereinek fogyasztói árai között.

Várhatóan a jövőben a magyar élelmiszerárak emelkedésének az 1990-es évek közepe óta mért dinamikája lassul, de erőteljesebb lesz, mint az Unió tagállamaiban. Ezáltal a belépésig tovább szűkül a rés a magyar és a közösségi árak között. Mivel az uniós tagsággal járó piacsabályozás a termelői árakat a gabonafélék, a cukorrépa és a vágómarha esetében növeli meg a legnagyobb mértékben, ezért várhatóan az élelmiszerek közül a liszt, a cukor és a marhahús fog a leginkább drágulni, ha EU-tagok leszünk. A takarmányárak emelkedését a húsipar és a baromfiipar csak akkor tudja ellensúlyozni, ha az ágazat termelői és feldolgozóinak fázisában jelentős hatékonyságjavulás megy végbe a csatlakozásig. Ellenkező esetben a sertés- és a baromfi-húsfélék és -készítmények ára is érezhetően emelkedni fog.

Felhasznált irodalom

- Abbott, P. C. – Bredahl, M. E. – Reed, M. R. [1994]: Competitiveness in the International Food Markets. Westview Press, Inc., Boulder – San Francisco – Oxford.
- Csermely Ágnes [1994]: Az árfolyam-politika hatása az ipari versenyképesség alakulására. *Külgazdaság*, 2. sz.
- Dunham, D. [1991]: Food Cost Review, 1990. USDA Agricultural Economic Report, Nr. 651.
- Erdész Ferencné – Radóczné Kocsis Teréz [2000]: A kertészeti termelés hatékonyságának növelése és szabályozásának továbbfejlesztése az Agenda 2000 alapján. Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, Kézirat.
- Food Marketing Review 1991. USDA Agricultural Economic Report, Nr. 657.
- Food Retailing in Europe, Japan and USA. Köln, 1996.
- Guba Mária – Ráki Zoltán [2000]: A magyar juhászat hatékonyságnövelési esélyei és a szabályozás EU-konform továbbfejlesztése. Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, Kézirat.
- Henriott, A. [1994]: A versenyképesség meghatározása és statisztikai megfigyelése: Magyarország Ausztriához és Portugáliához viszonyított versenyképessége. *Külgazdaság*, 6. sz.

- Laczkó András – Szőke Gyula* [2000]: Az Agenda 2000 hatása az EU gabonapiaci szabályozására. Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, Kézirat.
- Orbáné Nagy Mária* [1997]: A főbb magyar agrártermékek termelői és fogyasztói árversenyképessége az Európai Unió viszonylatában. In: *Kartali János – Stauder Márta – Orbáné Nagy Mária: Mezőgazdasági és élelmiszer-ipari termékek versenyképességének marketingszemléletű vizsgálata*. Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet.
- Orbáné Nagy Mária* [1999]: A magyar baromfiágazat nemzetközi versenyképessége. *A baromfi*, 1. sz.
- Pálovics Béláné* [1996]: Az Európai Unió és Magyarország mezőgazdasági termelői árainak összehasonlítása. Szeptember, kézirat.
- Popp József* (szerk.) [2000]: Főbb agrárgazdasági ágazataink szabályozásának EU-konform továbbfejlesztése. Agrárgazdasági Kutató és Informatikai Intézet, Kézirat.
- Pouliquen, A.* [1996]: *Agrofood Dynamics and Competitiveness in Central Europe Implications for the EU Enlargement*. INRA, Montpellier, szeptember.
- The Agricultural Situation in the EU. 1998 Report. Brussels, 1999.
- Török Ádám* [1996]: A versenyképesség-elemzés egyes módszertani kérdései, műhelytanulmány. Versenyben a világgal kutatási program, BKE.

Az áradatok forrásai:

- Agricultural Prices 1989–1998. EUROSTAT 5C, Luxemburg, 1999.
- Magyar Statisztikai Évkönyvek, KSH.
- Mezőgazdasági és Élelmiszeripari Statisztikai Zsebkönyv egyes kötetei. KSH.
- Monatsberichte über die Österreichische Landwirtschaft. 1998. Nr. 1., Bundesanstalt für Agrarwirtschaft, Wien.
- Preise und Preiseindizes im Ausland 1998. Statistisches Bundesamt, Wiesbaden, 1999.
- Statistisches Jahrbuch über Ernährung, Landwirtschaft und Forsten 1998. Münster-Hiltrup, 1999.
- Statistisches Jahrbuch Österreichs 1998. ÖSSTAT.
- Statisztikai Havi Közlemények egyes kötetei, KSH.

Árkülönbségek az Európai Unió egyes tagországai termelői-eladási áraiban 1998-ban

Megnevezés	Maximum ár / minimum ár, %	Minimum áras ország	Maximum áras ország
Vágómarha	160	Írország	Spanyolország
Vágósertés	205	Dánia	Görögország
Vágócsirke	181	Dánia	Görögország
Tejesbárány	299	Írország	Spanyolország
Pecsenyebárány	262	Anglia	Németország
Tej	125	Anglia	Olaszország
Búza	139	Hollandia	Görögország
Rozs	162	Belgium	Finnország
Árpa	142	Írország	Görögország
Zab	231	Németország	Portugál
Kukorica	145	Ausztria	Görögország
Rizs	137	Görögország	Portugália
Burgonya	317	Ausztria	Görögország
Napraforgómag	164	Ausztria	Görögország
Repcemag	131	Hollandia	Anglia
Cukorrépa	201	Franciaország	Hollandia
Vöröshagyma	365	Spanyolország	Franciaország
Uborka	437	Ausztria	Görögország
Paradicsom	155	Ausztria	Franciaország
Alma	373	Hollandia	Finnország

Forrás: Agrarpreise és 5C EUROSTAT adatai alapján saját számítás.

Az éves infláció és az ECU forintárfolyamának alakulása 1990–1999 között

Megnevezés	Százalékos változás az előző évhez képest									
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999
Fogyasztói árváltozás	28,9	35,0	23,0	22,5	18,8	28,2	23,6	18,3	14,3	10,0
Termelői árváltozás	20,9	31,5	11,1	11,0	11,3	28,9	21,8	20,4	11,3	..
ECU, EURÓ értékének változása	14,9	10,5	10,6	5,2	16,1	30,3	17,5	10,3	14,2	4,9
ECU, EURÓ értéke (Ft)	80,43	92,43	102,22	107,49	124,78	162,65	191,15	210,93	240,98	252,77

Forrás: Magyar Statisztikai Évkönyv, Magyar Statisztikai Zsebkönyv egyes kötetei, KSH.

A termelői árak alakulása az Unióban és Magyarországon
(1990 = 100%)

Termékek	Európai Unió		Magyarország ¹		
	1994	1998	1994	1998	1999 ^{2/}
Szarvasmarha	105	88	95	94	85
Sertés	86	75	107	107	86
Baromfi	101	97	112 ^{4/}	103 ^{4/}	92 ^{4/}
Tehéntej	102	102	111	130	133
Búza	89	73	99	85	103
Árpa	91	73	104	76	89
Kukorica	88	78	73	54	56
Cukorrépa	107	109	100	86	92
Olajos magvak	62	63	105 ³	116 ³	103 ³
Alma	93	93	106	107	..
Paradicsom	122	157	164	146	..
Vöröshagyma	125	129	144	108	96
Uborka	95	118	123	101	..

¹ ECU-re, illetve euróra átszámított adatok alapján.

² I–XI. hó.

³ Napraforgómag.

⁴ Vágócsirke.

Forrás: Az Agrarpreise, 5 C EUROSTAT és a Mezőgazdasági és Élelmiszer-ipari Statisztikai Zsebkönyvek, KSH adatai alapján végzett saját számítás.

Mezőgazdasági termelői árak Magyarországon és az EU-ban 1990–1998
(Euró/100 kg)

Megnevezés	1990	1993	1995	1998
Vágómarha¹				
Magyar ár	93,50	76,01	93,02	87,60
EU-15 átlagár ²	135,69	145,32	130,53	114,81
Vágósertés				
Magyar ár	87,78	82,80	103,41	94,20
EU-15 átlagár	130,16	105,01	115,37	84,47
Vágócsirke				
Magyar ár	67,64	68,19	67,08	69,59
EU-15 átlagár	86,87	83,17	74,43	74,16
Pecsenyebárány				
Magyar ár	–	137,36	202,82	197,96
EU-15 átlagár	–	162,83	186,80	200,47
Tej, 3,7%				
Magyar ár	18,18	18,40	18,74	23,72
EU-15 átlagár	29,17	29,20	30,26	29,22
Búza				
Magyar ár	7,56	8,74	6,72	6,43
EU-15 átlagár	16,33	15,24	13,66	11,46

A 4. táblázat folytatása.

Megnevezés	1990	1993	1995	1998
------------	------	------	------	------

Rozs				
Magyar ár	6,65	7,03	5,02	6,01
EU-15 átlagár	15,95	14,38	12,25	10,33
Árpa				
Magyar ár	7,63	7,56	5,67	5,69
EU-15 átlagár	15,53	14,04	13,30	10,69
Zab				
Magyar ár	6,36	7,72	5,45	5,74
EU-15 átlagár	14,91	15,89	12,72	11,08
Kukorica				
Magyar ár	10,73	9,46	7,94	5,81
EU-15 átlagár	18,87	15,99	15,30	12,38
Rizs				
Magyar ár	22,34	17,40	21,15	28,98
EU-15 átlagár	32,80	36,63	33,23	29,22
Cukorrépa				
Magyar ár	23,13	18,79	22,99	19,84
EU-15 átlagár	41,67	40,63	43,62	39,32
Repce				
Magyar ár	–	10,87	16,49	23,46
EU-15 átlagár	–	17,82	18,73	21,77
Napraforgómag				
Magyar ár	–	13,29	19,26	21,74
EU-15 átlagár	–	21,38	21,69	22,13
Burgonya				
Magyar ár	12,99	12,09	20,47	12,28
EU-15 átlagár	13,72	7,83	21,84	14,24
Vöröshagyma				
Magyar ár	11,07	15,07	11,93	11,99
EU-15 átlagár	24,55	23,48	23,49	26,66
Üborka				
Magyar ár	36,89	45,28	29,89	32,21
Paradicsom				
Magyar ár	16,44	23,72	21,21	23,60
EU-15 átlagár	46,26	39,63	39,36	53,90
Alma				
Magyar ár	17,95	17,90	28,96	19,23
EU-15 átlagár	48,24	29,93	37,12	36,83

¹ Fiatal marha, tehén B és tehén C árák átlaga az Európai Unióban.

² Itt és a továbbiakban termeléssel súlyozott számtani átlagár.

Forrás: Az Agrarpreise 5 C, EUROSTAT és a KSH-adatok alapján végzett saját számítás.

Árarányok Magyarország és az Európai Unió termelői árai között
(Magyar ár/EU ár, százalék)

Termékek	1. változat			2. változat		
	EU-15 (számtani átlag)			EU-15 (termeléssel súlyozva)		
	1990–1991 átlag	1997–1998 átlag	Közeledés mértéke	1990–1991 átlag	1997–1998 átlag	Közeledés mértéke
Vágómarha	61	72	11	62	71	9
Vágósertés	58	82	24	60	95	35
Vágócsirke	75	90	15	77	93	16
Pecsenyebárány ¹	83	97	14	89	99	10
Tej	58	74	16	59	77	18
Lágy búza	39	65	26	41	67	26
Rozs	37	60	23	39	63	24
Árpa	42	65	23	44	66	22
Zab	39	55	16	42	61	19
Kukorica	45	50	5	47	52	15
Rizs	62	96	34	62	96	34
Napraforgó	40	90	50	45	99	54
Repcemag	39	103	64	40	104	64
Cukorrépa	48	50	2	51	58	7
Burgonya	81	67	-14	90	89	-1
Vöröshagyma	45	44	-1	43	48	5
Paradicsom	36	46	12	37	50	13
Uborka ²	73	86	13	–	–	–
Alma	35	45	10	34	53	19

¹ 1992–93 átlag.² Súlyozatlan árakból számítva.

Forrás: Saját számítás.

Az élelmiszerek fogyasztói árainak alakulása az EU-ban és Magyarországon¹
(1990 = 100%)

Élelmiszerek	Franciaország		Németország		Ausztria		Magyarország	
	1994	1998	1994	1998	1994	1998	1994	1998
Marhahús, hátszín	103	102	105	104	..	..	122	126
Sertéshús, comb	..	..	105	109	117	116	112	100
Bontott csirke	93	91	100	102	107	102	123	118
Fogyasztói tej	104	108	102	102	104	95	158	166
Ementáli sajt	96	94	104	104	112	88	136 ²	142 ²
Teavaj, 250 g	96	97	94	96	103	86	144	161
Napraforgó étolaj	..	..	95	96	104	..	127	148
Búzaliszt	89	90	94	94	102	65	156	125
Kristálycukor	..	..	100	103	99	96	142	113
Alma	103	106	93	100	90	91	138	148
Paradicsom	96	101	88	82	91	..	172	150
Vöröshagyma	..	..	108	103	119	127	171	181

¹ Franciaország, Németország és Ausztria árváltozása a nemzeti valutában kifejezett árakból számítva, a magyar árak változása ECU-ben kifejezett árak alapján számítva.² Trappista sajt.

Forrás: Statistisches Jahrbuch über Ernährung Landwirtschaft, und Forsten der BRD 1995, 1998.; Preise und Preisindizes im Ausland 1999. Statistisches Bundesamt, Wiesbaden, 1999; Statistisches Jahrbuch Österreichs 1995–1998.; Zahlen '98 aus Österreichs Land- und Forstwirtschaft 1999.; Magyar Mezőgazdasági és Élelmiszer-ipari Zsebkönyvek, KSH és Statisztikai Havi Közlemények, KSH adataiból végzett saját számítás.

A főbb élelmiszerek fogyasztói árainak átlagos arányai Magyarország és az EU között (Magyarország/Franciaország, Németország, Ausztria, százalék)

Élelmiszerek	Franciaország		Németország		Ausztria		3 ország átlaga 1996–98 átlag
	1996–98 átlag	1998	1996–98 átlag	1998	1996–98 átlag	1998	
Marhahús, hátszín	21	21	28	29	31	32	27
Sertéshús, comb	–	–	54	55	48	48	34
Sertéskaraj, csonttal	52	53	47	49	48	48	49
Bratfertig csirke, friss ¹	71	71	73	72	58	59	68
Gépsonka	43	44	34	36	–	–	38
Fogyasztói tej	42	43	53	55	50	52	48
Ementáli sajt	76	84	65	72	65	73	69
Camembert sajt 45%	110	120	80	88	71	77	87
Teavaj	58	63	74	81	61	66	64
Margarin	55	59	96	101	72	75	74
Napraforgó-étolaj	–	–	57	57	–	–	57
Búzaliszt	34	29	47	40	44	38	42
Kristálycukor ²	43	40	53	50	49	47	48
Asztali fehérbor	68	67	34	33	47	47	50
Alma	22	21	23	22	27	26	24
Paradicsom	42	37	43	39	–	–	43
Hagyma	34	38	36	41	40	42	37

¹ Németország: mélyhűtött.

² Franciaország: kockacukor.

Forrás: Saját számítás.